

De Wet op de Monumentenzorg 1988 en de inspraak

De Grote Katerveersluis te Zwolle

Bij het project Grote Katerveersluis is gebleken dat slecht gestructureerde inspraak weinig zin heeft. Dit artikel beoogt aan te geven waar een inspreker op moet letten wil hij niet met een kluitje in het riet worden gestuurd.

Het Rijksmonument *Katerveersluis-complex* bestaat uit een kleine sluis, voltooid in 1819, een grote gebouwd omstreeks 1879, een enkele en een dubbele ophaalbrug. Het complex heeft zijn oorspronkelijke functie verloren. Het behoort bij de gedeeltelijk gedempte *Willemsvaart*. In 1978 was bij de dijkverbetering alleen geld beschikbaar voor restauratie van de kleine sluis. Vòòr de in slechte staat verkerende grote sluis werd in 1976 als vervangende hoogwaterkering een dijk gelegd.

Het waterschap Salland besloot de *Grote Katerveersluis* te gaan gebruiken voor de afwatering op de *IJssel* van een groot deel van de nieuwe stadswijk Zwolle-Zuid.

Daarvoor is een gemaal nodig (cap. 100 m³/min.) met twee gelijke pompen. Het zou in de voor de sluis gelegde dijk kunnen worden gebouwd, maar iedereen vond het beter om de dijk te verwijderen, de sluis weer waterkerend te maken en het gemaal op de een of andere plaats in of bij de sluis te bouwen.

Het waterschap Salland, (eigenaar van het sluisencomplex) en de RDMZ werden het eens over een gemaal op de plaats van de sluisdeuren in het buitenhoofd. Belangrijk waren daarbij de overdracht van het buitenhoofd door de gemeente aan het waterschap en overeenstemming over de kostenverdeling.

Op 12 juli 1988 stemde de betreffende raadscommissie hiermee in en op 15 juli verzocht de gemeente aan het waterschap het gemaal op die locatie verder voor te bereiden, in nauw overleg met de RvdM. Het waterschap dacht dat nu alles rond was en besloot tot het bestek klaar maken.

Verminking

Op 28 nov. 1989 werd het plan ter visie gelegd ingevolge artikel 12, lid 8, van de Monumentenwet 1988. De omwonenden van de sluis en de Bond Heemschut zagen een gemaal

ren onder water in te korten en het gemaal daaronder te bouwen.

Tijdens de hoorzitting op 20 december '89 sprak de RDMZ zich niet over het ontwerp uit. De vertegenwoordiger zei: 'Wij houden de historische, bouwkundige en stedenbouwkundige waarde in het oog en letten op de belangen van de gebruiker.' 'Ook houden wij natuurlijk rekening met de bezwaarschriften. Voor ons is in ieder geval belangrijk dat de oude situatie moet kunnen worden teruggedraaid wanneer dat nodig mocht zijn.' De RDMZ ontdekte toen dat het gemaal was voorzien van een opvallende kroosreinigingsinstallatie en een lange afrit in de kolk naar het gemaal. Dat was kennelijk niet volgens afspraak en de RDMZ zorgde

op de plaats van de sluisdeuren als een verminking van het monument. Heemschut formuleerde het zo: '*Verwijdering van de sluisdeuren verstoort de historische herkenbaarheid en de beeldwaarde van de sluis.*' Omwonenden en Heemschut dienden binnen de gestelde termijn bezwaren en alternatieven in. De omwonenden stelden voor de pompen onder te brengen in het buitenhoofd ter weerszijden van de deuren. Heemschut stelde voor de sluisdeur-

De Grote Katerveersluis bij Zwolle.

voor verwijdering uit het ontwerp. Later werden deze wijzigingen vriendelijk als een verdienste van de inspraak beschouwd.

De gemeente Zwolle moest nog advies uitbrengen aan de RDMZ en wilde, gesteund door de raad, de ingediende varianten grondig bestuderen, maar verkreeg geen hulp van het waterschap. Zonder een gemeentelijk advies kwam op 20 juli '90 de ministeriële beschikking af. Daarin staat onder meer: 'Het waterschap is niet bereid de aangedragen

de beschikking van de minister afkwalen;

- bij een ander plan de gemaakte voorbereidingskosten grotendeels buiten financiële verantwoordelijkheid van het waterschap dienen te blijven;
- het enige alternatief een gemaal op een andere lokatie is, wat een vertraging van mogelijk enkele jaren meebrengt;
- het waterschap geen aansprakelijkheid kan aanvaarden als door zo'n uitstel wateroverlast in Zwolle-Zuid ontstaat.

voor de alternatieven en van Heemschut over de beschikbaarheid van een noodbemalingsinstallatie, maakten duidelijk weinig indruk. Het bericht van opheffing van de schorsende werking kwam dan ook niet als een verrassing. Van dóórzetten van het beroep bij de Raad van State is afgezien, omdat als na ongeveer 2 jaar een beslissing valt, het gemaal er inmiddels zal staan.

Tijdens de inspraak ontstond de indruk dat de RDMZ van mening is dat een verandering van een functie van een monument moet blijken uit een andere vormgeving. Een zichtbaar gemaal zou beter zijn dan een nagenoeg geheel onzichtbaar gemaal. In de beschikking staat echter niets daarover.

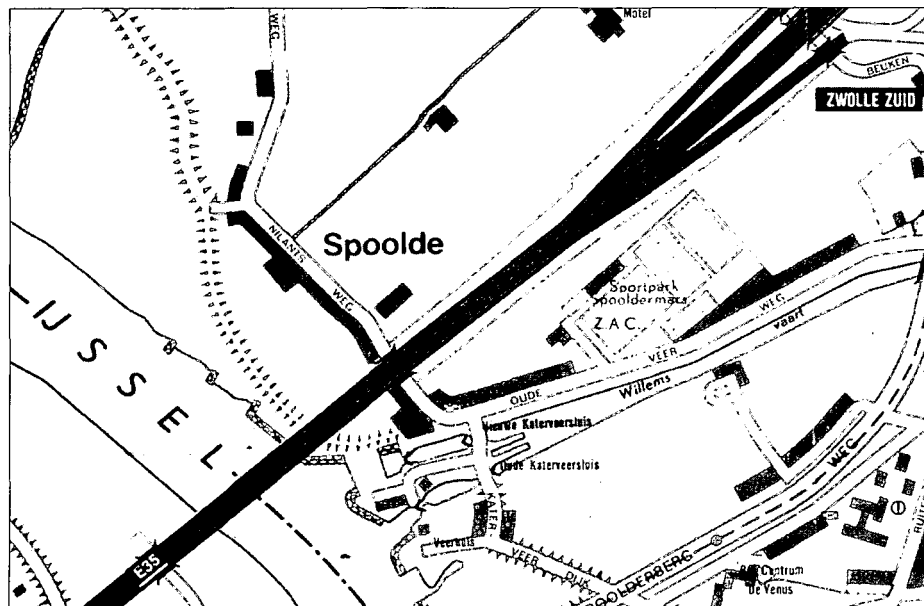
Waarop letten bij inspraak

Uit dit alles blijkt dat inspraak weinig zin heeft als:

- de insprekers niet beschikken over het programma van eisen van het project en de beoordelingscriteria van de RDMZ (bijvoorbeeld over functie en vorm) en als daarover geen inspraak mogelijk is;
- als op eerder zonder inspraak genomen beslissingen niet kan worden teruggekomen;
- als overheidsinstanties overeenstemming hebben bereikt. Zij zullen zich bij kritiek achter elkaar verschuilen;
- geen tijd noch geld beschikbaar is voor nadere uitwerking van alternatieven;
- de afweging over bezwaren en alternatieven geschiedt door een bij de besluitvorming betrokken instantie.

Als de gemeente Zwolle over een actieve commissie Monumentenzorg zou hebben beschikt, zou het vermoedelijk anders zijn gegaan. Van zo'n commissie kan men zorg verwachten voor tijdige inspraak kort nadat het voornemen tot wijziging van een monument bekend is en voor het betrekken van bezwaren en uitgewerkte alternatieven bij de adviezen. In dit geval kwam de inspraak over de formele aanvraag tot wijziging van het monument als mosterd na de maaltijd; namelijk pas na twee jaar ambtelijk overleg over de informele aanvraag. □

Ir. D.M. van der Schrier is lid van de provinciale commissie Overijssel van Heemschut.

Situering van de sluis.

alternatieven in overweging te nemen.' 'De aangedragen alternatieven voldoen niet of onvoldoende aan de eisen die door de aanvraagster aan het project moeten worden gesteld.' De beschikking bevat die eisen, maar niet waarom de alternatieven niet voldoen.

De Bond Heemschut deed een uiterste poging om met het waterschap alsnog in gesprek te komen over het aangeboden alternatief. De omwonenden gingen tegen de beschikking in beroep. De Bond Heemschut zegde hen steun toe, die gaarne werd aanvaard.

Dreigbrief

B. en W. besloten, ondanks een negatief advies van de betreffende raadscommissie, aan de Raad voor te stellen zich bij de beschikking neer te leggen. Het waterschap schreef de gemeente op 20 augustus nog een dreigbrief. Daaruit blijkt dat:

- het waterschap het plan besteks-gereed had laten maken voordat

Mede hierdoor ontstond tijdens de raadsvergadering op 24 sept. 1990 veel onduidelijkheid. Zo werd over het alternatief van Heemschut gesteld dat de meerkosten voor herstel van de sluisdeuren f 1.5 miljoen bedragen en voor rekening van de gemeente komen. De totale kosten van project en alternatief werden echter niet vergeleken. Ook werd niet duidelijk gemaakt waarom nieuwe sluisdeuren, in tegenstelling tot een betonnen kering, voor rekening van de gemeente komen. Het buitenhoofd gaat immers over naar het waterschap.

De raad besloot het voorstel van B. en W. te aanvaarden. Het waterschap diende een verzoek tot opheffing van de schorsende werking van het beroep in. Tijdens de zitting van de Raad van State zei de vertegenwoordiger van het waterschap dat bij uitstel van de bouw het waterschap genoodzaakt zou zijn de woningbouw in Zwolle-Zuid stil te leggen, vanwege gevaar van wateroverlast! Argumenten van de omwonenden over onvoldoende aandacht